

Me elame mitte enam lihtsalt infomaailmas, vaid informatsioonist üleküllastunud maailmas. Maailmas, kus probleemiks on mitte mõtete säilitamine, vaid nende struktureerimine, liiglihast puhastamine, müügimeeste ignoreerimine, kallutatuse elimineerimine, kvaliteedikontroll ja sobiva kasutusala leidmine. Järjest olulisemaks muutub usaldusväärse kateooria. Seda viimast on keerukas mõõta kvantitatiivsete indikaatoritega või sellega, kui hästi mingi fakt või teadustulemus on kooskõlas Newtoni seadustega või mõne analoogilise superuniversaalse reeglga.

Siin erinevad teadusmaailmas kasutatavad kriteeriumid radikaalselt neist, millele toetudes teevad oma otsuse väga paljud inimesed. Usaldusväärsus on inimlik ja kohati irratsionaalne kriteerium, mis ei pruugi toetuda sellele, kui väärtuslikud on teadlaste mõtted ja saavutused maailmateaduse lõiketeraga võrreldes.

Nagu Tuul Sepp just Sirbis kirjutas, avaldub taoline interpretatsioonide erinevus kontrastselt nendes valdkondades, kus ka enamus tippteadlasi on "ühiskonna" rollis. Hämmastavalt palju inimesi saab olulist leevendust juba mitte arstirohust, vaid sellest, et neile rohtu antakse ning tähelepanu ja paitus võivad tuntavalt vähendada inimeste vaevusi.

Nõnda on ühiskonna kiire areng ja faktimaterjali üleküllus tekitanud olukorra, kus teadlastel ei ole enam tõe monopoli. Või vähemalt arvab väga suur hulk ühiskonna liikmeid, et usaldusväärne informatsioon, parafraseerides tuntud definitsiooni, eksisteerib sõltumatult teadlastest ja teadlaste arvamusel selle kohta. Sealt järjest teravnev väljakutse teadlastele: suhelda teistega, rääkida inimestega, kommunikeerida oma tulemusi ja eriti läbimurdeid ühiskonnale.

Kuigi inimesi on saanud väga palju, ei ole ühiskond mingil juhul enam näo ja nimeta mass. Ühiskond koosneb inimestest, kel kõigil on nimi, nägu ja Eestis ka isikukood. Neil on võõrandamatu õigus adekvaatsele informatsioonile. Paljud neist usuvad endiselt, et nimelt teadus on sellise informatsiooni primaarne allikas. Ent kui teadlased jätavad selle info enda seltskonda või ei suuda seda teha mõistetavaks neile, kes otsivad; või ei hari piisavalt neid, kes otsivad, on midagi väga valesti.

Teadus sisaldab kaasajal kaht võtmekomponenti: uute ja oluliste teadmiste saamine ning nende kommunikeerimine teistele. Kommunikatsioon eeldab asjade õigesse konteksti panemist, teisisõnu, seda, et kõneleja ja kuulaja saavad sõnadest ühtmoodi aru. Muidu on tulemuseks lihtsalt kommunikatsioonihäire. Nii on järjest olulisemaks muutumas teadustulemuste adekvaatne interpreteerimine ühiskonna vajadusteks ning nende asetamine laiemasse konteksti, millest paljud ühtmoodi aru saavad.

Teiste sõnadega: oma tööst ja eriti tippteadusest tuleb kindlasti rääkida võimalikult laiadele ühiskonnakihtidele; mitte ainult neile (poliitikutele), kellest sõltub teadusrahastus, või neile müstilistele olevustele, keda hüütakse osapoolteks (inglise keeles *stakeholders*). On ülimalt oluline, et selle arstirohuga – põhimõtteliselt uute lahendustega –, mis on loodud toetama ja kiirendama meie majanduse, riigi ja kogu maailma arengut, kaasneks ka empaatia ja isegi ehk veidi irratsionaalsust muidu ratsionaalsusest nii põhjalikult läbi imbunud teadusmaastikult. Tuul Sepa sõnadega: taoline empaatia, tähelepanu ja paitus on leevendus neile, kes ühiskonna arengu tõttu kas midagi harjumuspärasest kaotavad või on sunnitud enam pingutama. Aga sama vajalik on taoline empaatia neile, kes tahavad teaduse säravate tippude poole püüelda ning neile, kellel soov teaduse lõiketeralt lendavaid sädemeid meie kõigi hüvanguks rakendada.

Tarmo Soomere